

Ewa Nieroba
Politechnika Częstochowska

UKRAIŃSKI SYSTEM KSZTAŁCENIA KADRY INŻYNIERYJNO-PEDAGOGICZNEJ NA POTRZEBY OŚWIATY ZAWODOWEJ

Powszechna krytyka polskiego systemu oświaty i pracy nauczycieli, w tym także nauczycieli kształconych w uczelniach technicznych, prowokuje do pytań o kierunki modernizacji studiów pedagogicznych. W uzyskaniu trafnych odpowiedzi pomocna staje się znajomość ustaleń i rozwiązań stosowanych w innych krajach.

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie charakterystyki ogólnej koncepcji kształcenia pedagogów-inżynierów na Ukrainie. Aby go zrealizować, postanowiono wyodrębnić i opisać kształcenie na wszystkich poziomach oświaty inżynierijsko-pedagogicznej Ukrainy.

Prezentacja ukraińskiej problematyki pedeutologicznej jest wartościowa ze względu na następujące fakty: na Ukrainie podobnie jak w Polsce dokonano w minionym dziesięcioleciu istotnych zmian ustrojowych i gospodarczych, w obu państwach obserwuje się systematyczne zmniejszanie nakładów finansowych na oświatę, zarówno Polska, jak i Ukraina, stoją przed perspektywą wstąpienia w szeregi państw wspólnoty europejskiej. W związku z powyższym można przypuszczać, że wiele problemów z zakresu kształcenia nauczycieli dla potrzeb oświaty zawodowej będzie podobnych. Zapewne jednak te same problemy w Polsce i na Ukrainie są różnie postrzegane i rozwiązywane, zróżnicowany jest też zakres działań i etapy wprowadzanych zmian. Dlatego warto je dokładnie poznać, między innymi po to, aby reformy wprowadzane w polskiej edukacji nauczycielskiej były bardziej przemyślane i efektywne. Cechą współczesnej pedeutologii jest przecież odchodzenie od dominacji jednego paradygmatu na rzecz wielu sposobów myślenia o nauczycielu.

Na podstawie ukraińskich opracowań literaturowych, dokumentów oraz rozmów z osobami kształcącymi inżynierów-pedagogów na Ukrainie ustalono, iż ka-

drę inżynieryjno-pedagogiczną dla szkolnictwa zawodowego kształci obecnie dziewięć szkół przemysłowo-pedagogicznych (techników) i ich filii, Kijowski Koledż Zawodowo-Pedagogiczny, wydziały inżynieryjno-pedagogiczne politechnik i uniwersytetów oraz Ukraińska Akademia Inżynieryjno-Pedagogiczna w Charkowie. Poziom wykształcenia inżynieryjno-pedagogicznego nauczycieli jest uzależniony od rodzaju ukończonej uczelni. Ukończenie średniej szkoły przemysłowo-pedagogicznej daje najniższy poziom edukacyjny. Absolwenci tych szkół uzyskują dyplom młodszego specjalisty i mogą być zatrudniani na stanowisku majstra wychowania technicznego.

Ukończenie nowo powstałego koledżu zawodowo-pedagogicznego umożliwia zdobycie wyższego poziomu wykształcenia inżynieryjno-pedagogicznego. Absolwenci kijowskiego koledżu otrzymują dyplom bakałarza oraz uprawnienia do pracy na stanowisku wykładowcy przedmiotów ogólnotechnicznych, kierowników praktyk, starszych majstrów wychowania technicznego oraz metodyków.

Najwyższy poziom wykształcenia inżynieryjno-pedagogicznego daje edukacja w politechnikach, uniwersytetach oraz na Ukraińskiej Akademii Inżynieryjno-Pedagogicznej w Charkowie. Absolwenci tych uczelni otrzymują dyplom specjalisty lub magistra oraz uprawnienia do pracy na stanowiskach wykładowców przedmiotów kierunkowych i ogólnotechnicznych, metodyków, inspektorów wydziałów nauczania technicznego, asystentów, kierowników praktyk i promotorów prac dyplomowych.

Rodzaj zajmowanego stanowiska oraz wykonywany zawód są uzależnione od poziomu wykształcenia oraz instytucji oświaty zawodowej, w której zatrudnieni są inżynierowie-pedagodzy.

Przedstawiony system kształcenia ulegał na przestrzeni lat licznym zmianom. Największe z nich miały miejsce w latach dziewięćdziesiątych. Nastąpiły wtedy gruntowne przemiany polityczne, gospodarcze i ekonomiczne, co spowodowało redefinicję roli i zadań oświaty zawodowej. Zmiany w strukturach ukraińskiej oświaty zawodowej były główną przyczyną przemian w systemach kształcenia kadry pedagogicznej dla potrzeb tej oświaty. Uznano bowiem, że kompetentnych fachowców mogą wykształcić tylko odpowiednio przygotowani nauczyciele. W związku z tym dokonano diagnozy jakościowej i ilościowej kadry inżynieryjno-pedagogicznej oświaty zawodowej Ukrainy. Ustalono, iż zaledwie 37% majstrów wychowania technicznego i 23% wykładowców posiada kwalifikacje pedagogiczne. Dane zawarte w literaturze przedmiotu wskazują również na niski poziom wykształcenia technicznego nauczycieli szkół zawodowych.¹ Obok niezadowalającego poziomu wykształcenia czynnych zawodowo nauczycieli najistotniejszym problemem były znaczące braki kadrowe. W. Bakatałowa w swojej pracy

¹ Щербак О.І., *Зміст і форми підготовки майстрів виробничого навчання в індустріально-педагогічних технікумах України (1967 – 1994 рр.)*. Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – К., 1995.

doktorskiej ustaliła, iż w roku szkolnym 1994/95 w szkołach zawodowych brakowało 1372 wykładowców oraz 8960 majstrów. Ukraińska oświata zawodowa potrzebowała więc dodatkowo dziesięciu tysięcy nowych pracowników inżynieryjno-pedagogicznych. Taki stan spowodował wydanie w roku 1996 przez prezydenta Ukrainy Rozporządzenia Nr 322 w sprawie „Głównych kierunków reformowania oświaty zawodowo-technicznej na Ukrainie”, w którym rozdział 8 dotyczy spraw kadrowych oświaty zawodowo-technicznej. W rozporządzeniu tym stwierdzono, iż „w celu zaspokojenia potrzeb kadrowych oświaty zawodowo-technicznej oraz podniesienia poziomu wykształcenia należy kształcić inżynierów-pedagogów na kierunkowych fakultetach uczelni wyższych”.²

Zła kondycja oświaty zawodowej oraz edukacji nauczycielskiej była główną przyczyną podjęcia wielu niezbędnych działań reformatorskich. Do najistotniejszych należy zaliczyć zainicjowanie, w początku lat dziewięćdziesiątych, realizacji zasady pełnej drożności systemu oświaty inżynieryjno-pedagogicznej Ukrainy, która umożliwiła absolwentom niższych poziomów edukacyjnych kontynuowanie nauki. Technika przemysłowo-pedagogiczne oraz koledże zawodowo-pedagogiczne nawiązywały współpracę z uczelniami wyższymi, które zaczęły sprawować nad nimi opiekę naukowo-dydaktyczną. Absolwenci średnich szkół inżynieryjno-pedagogicznych mogli na patronackich uczelniach podejmować studia uzupełniające.³

Idea drożność poszczególnych poziomów oświaty inżynieryjno-pedagogicznej nie została urzeczywistniona w sposób jednolity. Jako przykład różnego podejścia do kształcenia wielopoziomowego poniżej przedstawiono strukturę kształcenia fachowców w Donieckim Technikum Przemysłowo-Pedagogicznym oraz w Kijowskim Koleżu Zawodowo-Pedagogicznym imienia Antoniego Makarenki.

Do Donieckiego Technikum Przemysłowo-Pedagogicznego rekrutuje się absolwentów uczelni zawodowych mających średnie wykształcenie zawodowe. Po dwóch latach nauki w omawianej uczelni studenci uzyskują tytuł „młodszy specjalista od techniki”, kontynuując studia, w ciągu roku uzyskują tytuł „młodszy specjalista od pedagogiki”. Plany nauczania technikum przemysłowo-pedagogicznego zawierają około 1850 godzin przygotowania ogólnozawodowego oraz 96 godzin psychologii, 137 godzin pedagogiki, 148 godzin metodyki nauczania przedmiotów zawodowych oraz 94 godziny metodyki pracy wychowawczej.

Rozszerzenie funkcji uczelni oświaty zawodowej oraz nowe podejścia do ich działalności w warunkach gospodarki rynkowej spowodowały dużą różnorodność organizacyjno-metodyczną jednostek kształcących inżynierów-pedagogów na Ukrainie.

W Kijowskim Koleżu Zawodowo-Pedagogicznym imienia Antona Makarenki można rozpocząć proces edukacyjny od zdobycia średniego wykształcenia zawodowego (2 – 3 lata). Kolejny poziom edukacyjny to kształcenie „młodszych

² Rozporządzenie Prezydenta Ukrainy nr 322, 1996 r.

³ Філь В. До питання про розробку державних стандартів інженерно-педагогічної освіти // Педагог професійної школи. Вип. 1. – К.: Науковий світ, 2001. – С. 54 – 58.

specjalistów-majstrów wychowania technicznego” (3 lata). Przykładowy plan nauczania (specjalność obróbka materiałowa na warsztatach ze zautomatyzowaną linią) zawiera około 2300 godzin przedmiotów ogólnokształcących i zawodowych, 102 godziny psychologii, 80 godzin pedagogiki, 132 godziny metodyki nauczania przedmiotów zawodowych oraz 63 godziny metodyki wychowania. Poodejmując naukę na kolejnym poziomie, można otrzymać tytuł „bakalarza”, czyli specjalisty od pedagogiki kształcenia zawodowego (1 rok).

Zasada pełnej drożności systemu edukacyjnego umożliwia dalsze kształcenie w celu zdobycia tytułu specjalisty lub magistra. Absolwentów kijowskiego koleldu rekrutuje Ukraińska Akademia Inżynieryjno-Pedagogiczna w Charkowie. Zdobywanie tytułu specjalisty trwa rok, tytułu magistra dwa lata. Uczelnia ta umożliwia również zdobycie tytułu „bakalarza”.

Najwyższym poziomem edukacji inżynieryjno-pedagogicznej legitymują się wykładowcy przedmiotów technicznych w wyższych uczelniach typu uniwersytety, akademie. Uprawnienia do pracy w tym zawodzie nadają między innymi: Winnicki Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny imienia M. Kociubińskiego, Narodowy Uniwersytet Pedagogiczny imienia M.P. Dragomanowa oraz Ukraińska Akademia Inżynieryjno-Pedagogiczna.

Ze względu na konieczność zaprezentowania całego ukraińskiego systemu edukacji inżynieryjno-pedagogicznej, poniżej opisano proces kształcenia organizowany w Ukraińskiej Akademii Inżynieryjno-Pedagogicznej w Charkowie. Akademia ta jest jedyną zawodową uczelnią wyższą, która posiada Centrum Metodyczne Edukacji Inżynieryjno-Pedagogicznej oraz Radę Specjalną (Radę Fachową) do licencjonowania i akredytowania specjalności inżynieryjno-pedagogicznych i dlatego uczelnia ta koordynuje wszystkie plany i programy nauczania w systemie edukacji inżynieryjno-pedagogicznej Ukrainy.

Akademia kształci inżynierów-pedagogów już od 25 lat. W roku 1990 dokonano najistotniejszych zmian, w wyniku których ujednolicono wszystkie programy kształcenia w różnych uczelniach dla różnych specjalności. Podstawę tych reform stanowiła koncepcja rozwoju przygotowania zawodowo-pedagogicznego inżynierów-pedagogów autorstwa profesor O.E. Kowalenko.⁴ Koncepcja ta powstała w oparciu o wyniki prac naukowo-badawczych prowadzonych w Laboratorium Pedagogiki i Psychologii Edukacji Inżynieryjno-Pedagogicznej (wspólnej jednostki badawczej Ukraińskiej Akademii Inżynieryjno-Pedagogicznej oraz Instytutu Pedagogiki i Psychologii Kształcenia Zawodowego Ukraińskiej Akademii Nauk Pedagogicznych).⁵ Najbardziej charakterystyczną cechą prezentowanej koncepcji

⁴ Коваленко О.Е., *Дидактичні основи професійно-методичної підготовки викладачів спеціальних дисциплін*. Автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. – К., 1999.

⁵ Коваленко О.Е., *Концепція наукових досліджень з проблем інженерно-педагогічної освіти* // Проблеми сучасного мистецтва і культури. – К.: Книж. видав. „Каравела”, 1998. – С. 14 – 17.

jest zastosowanie podejścia systemowego do problematyki kształcenia przyszłych inżynierów-pedagogów. Umożliwiło to kompleksowe spojrzenie na organizację badanego systemu. Przyjmując zasady podejścia systemowego, autorka na podstawie przeprowadzonych badań dokonała dokładnego opisu systemu kształcenia inżynierów-pedagogów, ukazała główne składowe tego systemu oraz zdiagnozowała rodzaj występujących między nimi współzależności. Dokonała również szczegółowej analizy czynników natury socjalno-ekonomicznej, które wpływają na system edukacyjny oraz wielorakich warunków, w których system ten istnieje.

Przedstawiana koncepcja zawiera również szczegółową analizę kompleksowej działalności zawodowej inżyniera-pedagoga, która jest uzależniona przede wszystkim od poziomu wykształcenia (młodszy specjalista, bakałarz, specjalista, magister) oraz charakteru instytucji oświatowej, w której zatrudnieni są inżynierowie-pedagodzy.

W opracowaniu tym uwzględniono również problematykę diagnozowania i kształtowania osobowości studentów pod kątem ich przyszłej pracy zawodowej. Nowatorskość tej koncepcji tkwi również w uznaniu przez autorkę konieczności kształcenia szerokoprofilowego, umożliwiającego szybkie przekwalifikowanie się i dostosowywanie do zmiennego rynku pracy. Prezentowana koncepcja podkreśla również konieczność prognozowania rozwoju ukraińskiej oświaty inżynieryjno-pedagogicznej w obecnych warunkach rynkowych i ekonomicznych w celu optymalizacji działań reformatorskich.

Reasumując dotychczasowe rozważania, należy stwierdzić, iż w ciągu ostatnich dziesięciu lat dokonano w procesie kształcenia wielu ważnych zmian, najistotniejsze zaś dotyczyły:

- zintegrowania kilku przedmiotów w przedmioty jednolite, realizujące określone zadania kształcenia zawodowego, zmiana ta została wprowadzona do programów po dokładnym przeanalizowaniu działalności zawodowo-pedagogicznych przyszłych inżynierów-pedagogów;
- wdrożenia jednolitej strategii kształcenia zawodowo-pedagogicznego inżynierów-pedagogów, w wyniku czego wszystkie programy nauczania na różnych kierunkach obejmują te same przedmioty psychologiczno-pedagogiczne (różne są jedynie zadania indywidualne, prace roczne i prace dyplomowe);
- wprowadzenia nowatorskich programów nauczania poszczególnych przedmiotów, które zostały uzasadnione teoretycznie i sprawdzone eksperymentalnie w ramach pracy naukowo-badawczych wykładowców, doktorantów i innych pracowników ubiegających się o stopnie naukowe;
- opracowania i wdrożenia nowoczesnych pomocy naukowo-metodycznych;
- opracowania i wdrożenia strategii analizy wyników nauczania, która umożliwia ciągle monitorowanie poziomu wykształcenia.

Obecnie obowiązujący na Ukrainie program podstawowej edukacji inżynieryjno-pedagogicznej obejmuje 1600 godzin kształcenia psychologiczno-pedagogicznego oraz 3500 godzin kształcenia inżynieryjnego.

Kształcenie nauczycieli przedmiotów technicznych w Ukraińskiej Akademii Inżynieryjno-Pedagogicznej prowadzi się na sześciu wydziałach: Energetycznym, Budowy Maszyn, Elektromechanicznym, Chemiczno-Technologicznym, Metalurgicznym oraz Górniczym (Stachanow) i Chemiczno-Elektromechanicznym (Artemowsk). Kształcenie psychologiczno-pedagogiczne studentów wszystkich kierunków prowadzi Katedra Psychologii oraz Katedra Pedagogiki i Metodyki Kształcenia Zawodowego. Program kształcenia kompetencji zawodowych dla wszystkich specjalności jest ten sam, ale prace roczne, prace dyplomowe oraz zadania pośrednie studenci wykonują, korzystając z materiałów tematycznie powiązanych z kierunkiem studiów inżynierskich. Wykłady z metodyki kształcenia zawodowego prowadzi wykładowcy Katedry Pedagogiki i Metodyki Kształcenia Zawodowego posiadający bazową wiedzę inżynierską w zakresie odpowiedniej specjalności oraz stopnie naukowe doktora lub doktora habilitowanego nauk pedagogicznych. Wykładowcy Katedry Psychologii z reguły też mają wykształcenie inżynierskie oraz stopnie naukowe doktora lub doktora habilitowanego nauk psychologicznych.

Ramowy program nauczania zawiera następujące przedmioty psychologiczno-pedagogiczne: podstawy psychologii, psychologia inżynierska, psychologia wieku, psychologia pracy, teoria i historia psychologii, pedagogika zawodowa, metodyka kształcenia zawodowego, teoria zarządzania systemami socjalnymi, pedagogika inżynierska (dla magistrów), komputerowe technologie nauczania. Zajęcia są realizowane w formie wykładów, ćwiczeń, zajęć seminaryjnych i laboratoryjnych. Studenci przygotowują dwie prace roczne (jedną wspólną z pedagogiki zawodowej i psychologii, drugą — z metodyki kształcenia zawodowego). Studia kończą się obroną pracy dyplomowej.

W trakcie studiów studenci są zobligowani do zaliczenia dwóch praktyk pedagogicznych. Całkowity czas kształcenia praktycznego wynosi 288 godzin. Pierwszy rodzaj praktyk pedagogicznych (144 godziny) odbywa się w uczelniach zawodowych, gdzie studenci pracują jako majstrowie wychowania technicznego; drugi rodzaj praktyk pedagogicznych (kolejne 144 godziny) przeprowadza się w szkołach specjalistycznych lub w uczelniach zawodowych, wówczas studenci pracują jako wykładowcy przedmiotów kierunkowych i ogólnotechnicznych. Taki sposób zorganizowania praktycznej nauki zawodu nauczycielskiego umożliwia przygotowanie postulowanego pedagoga nowego typu. Opiekunami praktyk są wykładowcy uczelni zawodowych, wykładowcy psychologii, pedagogiki i metodyki kształcenia zawodowego oraz wykładowcy z odpowiedniej katedry technicznej.

Prezentowana uczelnia kształci również wykładowców dziedzin technicznych dla potrzeb uczelni wyższych, typu: uniwersytet, politechnika, akademia. Program kształcenia psychologiczno-pedagogicznego wykładowców wyższych uczelni inżynierskich opracowało (na podstawie systemu EGIP — Europejskiego Towarzystwa Pedagogiki Inżynierskiej) Centrum Pedagogiki Inżynierskiej. Proces kształcenia obejmuje następujące przedmioty: pedagogika inżynierska, technolo-

gia nauczania, retoryka, stylistyka, komunikatywność i prowadzenie dyskusji, rozdziały specjalistyczne psychologii pracy i psychologii inżynieryjnej, rozdziały specjalistyczne socjologii, podstawy psychologiczno-fizjologiczne i biologiczne rozwoju człowieka, ergonomia technologii informatycznych, praktyka inżynieryjno-pedagogiczna.

Zajęcia są realizowane w formie wykładów, ćwiczeń i zajęć laboratoryjnych. Studia kończą się obroną pracy dyplomowej.

Dobór przyszłych inżynierów-pedagogów prowadzi się na podstawie metody opracowanej przez docenta Katedry Pedagogiki W.B. Bakatanową.⁶ W ramach swojej pracy naukowej zbadała ona proces orientacji zawodowej i doboru zawodowego młodzieży na studia inżynieryjno-pedagogiczne w uczelniach wyższych, uzasadniła teoretycznie i opracowała osobowościowo-działalnościowy model inżyniera-pedagoga oraz zaproponowała kryteria doboru kandydatów na studia inżynieryjno-pedagogiczne. Wyniki prac naukowych W.B. Bakatanowej są obecnie podstawą efektywnego doboru przyszłych pracowników oświaty zawodowej. Autorka słusznie stwierdza, iż przeciwwskazaniem do wykonywania zawodu inżyniera-pedagoga są choroby psychiczne, nerwice, wady wymowy, uszkodzenia słuchu, chroniczne choroby gardła i krtani. W zakresie funkcji poznawczych wymagane są od przyszłych inżynierów-pedagogów następujące uzdolnienia:

- dobra pamięć krótkotrwała i długotrwała, logiczna i obrazowa, słuchowa i wzrokowa;
- umiejętność skupiania uwagi, trwałość i podzielność uwagi;
- odpowiedni poziom zorganizowania myślenia logicznego i abstrakcyjnego, przyczynowo-skutkowego i sytuacyjnego;
- umiejętność dokonywania analizy i syntezy myślowej, sprawne operowanie metodą indukcji i dedukcji;
- wysoki poziom wiedzy ogólnej i kultury osobistej;
- wysoki poziom wyobraźni przestrzennej;
- umiejętność trafnej werbalizacji myśli i przeżyć;
- wysoki poziom inteligencji emocjonalnej, przejawiający się umiejętnością określania stanów emocjonalnych własnych i innych oraz umiejętnością sprawowania kontroli nad swoimi emocjami;
- odpowiedni poziom samooceny;
- życzliwość, czułość, sumienność, zorganizowanie, uczciwość.

Ponadto W.B. Bakatanowa stwierdza, iż szczególne znaczenie mają takie cechy osobowości kandydatów na nauczycieli, jak: zrównoważenie emocjonalne, afirmacja życia, sangwinistyczny temperament. Stanowią one pewną gwarancję efektywnej działalności pedagogicznej inżyniera-pedagoga oraz umożliwiają two-

⁶ Бакатанова В.Б., *Особистісно-діяльнісна модель інженера-педагога* // Професійна освіта: теорія і практика. – Харків: Харківський обласний учбово-методичний центр професійної освіти, 1997. – № 1 – 2 (5 – 6). – С. 192 – 196.

rzenie przez przyszłych nauczycieli dobrej atmosfery emocjonalnej w czasie procesu dydaktyczno-wychowawczego.⁷

Zasadnicza wartość zaprezentowanej koncepcji naukowej zasadza się na tym, iż jest ona wykorzystywana w praktyce. Specjaliści z Katedry Pedagogiki i Metodyki Kształcenia Zawodowego, wykorzystując przedstawione wyżej kryteria, dokonują rekrutacji kandydatów na nauczycieli przedmiotów zawodowych. Pozytywna selekcja jest jednym z koniecznych warunków efektywnego kształcenia. Oprócz tego przedstawione wyżej ustalenia wykorzystywane są przez wykładowców uczelni wyższych w celu rozwijania niezbędnych cech przyszłych inżynierów-pedagogów w ramach wykładanych przedmiotów, w odpowiednio zorganizowanej samodzielnej pracy studentów oraz podczas praktyk pedagogicznych.

Kształcenie nauczycieli w Ukraińskiej Akademii Inżynieryjno-Pedagogicznej jest częściowo płatne, 40% studentów płaci za swoje studia w całości, przy czym koszt nauczania na kierunkach inżynieryjno-pedagogicznych jest znacznie niższy niż na innych. Średnia opłat za studia w roku akademickim 2001/2002 wynosiła 1000 – 1500 hrywien (200 – 250 dolarów) zależnie od kierunku.

Przedstawiony powyżej system oświaty inżynieryjno-pedagogicznej uległ w ostatnich latach licznym przemianom. Charakter tych zmian zdeterminowały wyniki rzetelnie prowadzonych naukowych badań pedagogicznych oraz aktualne uwarunkowania społeczne, cywilizacyjne i gospodarcze. Wprowadzone rozwiązania doprowadziły do modernizacji procesu kształcenia przyszłych inżynierów-pedagogów oraz znacznego podniesienia poziomu ich wykształcenia. Wiele wprowadzonych innowacji jest rangi europejskiej.

Pomimo tak wielu pozytywnych przeobrażeń w systemie kształcenia nauczycieli faktyczny stan ilościowy i jakościowy kadry nauczycielskiej szkolnictwa zawodowego jest wciąż niezadowolający.

Profesor N. Nyczkało przeanalizowała obecny stan oświaty zawodowej i ustaliła, iż wciąż w takich uczelniach brakuje nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych. Na stanowiskach nauczycielskich pracują emeryci, studenci, nawet absolwenci średnich szkół ogólnokształcących nie posiadający żadnych kwalifikacji pedagogicznych. Większości zatrudnionych w oświacie zawodowej nauczycieli, ze względu na znaczne braki kadrowe, pracuje ponadwymiarowo. Profesor N. Nyczkało stwierdza, iż jedną z przyczyn takiej złej sytuacji kadrowej szkolnictwa zawodowego jest niski prestiż społeczny nauczycieli. Państwo nie może zapewnić odpowiedniej ochrony socjalnej i stworzyć odpowiednich warunków dla twórczej działalności pedagogicznej nauczycieli. Wykwalifikowani fachowcy ze stopniami i tytułami naukowymi, ze względu na bardzo niskie płace w szkolnictwie, nie chcą podejmować pracy pedagogicznej w uczelniach zawodowych.⁸

⁷ Бакатанова В.Б., *Особистісно-діяльнісна модель...*, op. cit.

⁸ Ничкало Н., *Проблеми підготовки педагогів для сучасної професійної школи у системі неперервної освіти* // Педагог професійної школи. Вип. I. – К.: Науковий світ, 2001. – С. 17 – 31.

W związku z powyższym można stwierdzić, że Ukraina podobnie jak Polska musi podjąć jeszcze wiele działań, które zapewnią oświacie zawodowej kadry pedagogiczną na miarę wymagań współczesnej rzeczywistości. By to osiągnąć, pedeutolodzy obu państw powinni korzystać z ustaleń i doświadczeń innych krajów. Ze względu na to, iż rzeczywisty stan kadrowy (jakościowy i ilościowy) szkolnictwa zawodowego jest lepszy w Polsce niż na Ukrainie, niektóre polskie prace pedeutologiczne mogą być wartościowe dla ukraińskich naukowców zajmujących się kształceniem inżynierów-pedagogów. Polscy pedeutolodzy natomiast powinni zainteresować się zreformowanym ukraińskim systemem kształcenia kadry pedagogicznej dla potrzeb oświaty zawodowej. Szczególnie w zakresie ogólnego systemu kształcenia, ukraińskich plany nauczania, które są bardzo obszerne, kwestii akredytacji jednostek kształcących przyszłych inżynierów-pedagogów oraz opracowanej naukowo, pozytywnej selekcji kandydatów do zawodów inżynieryjno-pedagogicznych.

Ewa Nieroba

UKRAIŃSKI SYSTEM KSZTAŁCENIA KADRY INŻYNIERYJNO-PEDAGOGICZNEJ DLA POTRZEB OŚWIATY ZAWODOWEJ

Streszczenie

Ze względu na to, iż polska edukacja nauczycielska stoi przed koniecznością dokonania wielu modernizacji, uznano za wartościowe zapoznanie się z ukraińskimi ustaleniami i doświadczeniami w tej dziedzinie. Artykuł prezentuje drożny, wielopoziomowy system kształcenia inżynierów-pedagogów dla potrzeb ukraińskiej oświaty zawodowej. System ten w ostatnich latach uległ licznym przemianom. Charakter tych zmian zdeterminowany był wynikami rzetelnie prowadzonych naukowych badań pedagogicznych oraz aktualnymi uwarunkowaniami społecznymi, cywilizacyjnymi i gospodarczymi. Wiele wprowadzonych innowacji jest rangi europejskiej.

Ева Нероба

СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ ДЛЯ ПОТРЕБ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Резюме

Враховуючи те, що педагогічна освіта Польщі стоїть на порозі проведення багатьох необхідних змін, вартує ознайомитися з досягненнями та досвідом у цій галузі України. У статті розглядається складна багаторівнева система підготовки інженерів-педагогів для потреб професійної освіти в Україні. Протягом останніх років ця система зазнала багатьох змін. Їхній характер був визначений результатами наукових педагогічних досліджень, а також актуальними суспільно-політичними та економічними умовами. Багато із впроваджених інновацій відповідають європейському рівню.

Ewa Nieroba

THE UKRAINIAN SYSTEM OF EDUCATING ENGINEER AND PEDAGOGICAL STAFF FOR THE NEEDS OF VOCATIONAL EDUCATION

Summary

Polish education faces the need of introducing much modernisation. That is why looking at the Ukrainian experiences and solutions concerning that issue is regarded as valuable. The article presents multi-level system of teachers;education for the needs of Ukrainian vocational education. This system has been under many changes in recent years. The character of these changes has been determined by thoroughly carried out pedagogical research and latest social and civilisational influences. Many of the innovations are of European standards.